YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
30 päivänä marraskuuta 1995 *

Asiassa C-55/94,

jonka Consiglio Nazionale Forense (Italia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Reinhard Gebhard

vastaan

Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano

ennakkoratkaisun asianajajien palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamisesta 22 päivänä maaliskuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/249/ETY (EYVL L 78, s. 17) tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, D. A. O. Edward (esittelevä tuomari) ja G. Hirsch sekä tuomarit G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm ja L. Sevón,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Reinhard Gebhard, edustajinaan Rechtsanwalt Reinhard Gebhard sekä asianajajat Massimo Burghignoli, Milano, Jim Penning, Luxemburg ja Fabrizio Massoni, Bryssel,

— Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano, edustajanaan asianajaja, professori Bruno Nascimbene,

— Kreikan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön yhteisön oikeuteen liittyviä riita-asioita hoitavan erityisen oikeudellisen osaston virkamies Evi Skandalou ja saman osaston tieteellinen avustaja, lakimies Stamatina Vodina,

— Espanjan hallitus, asiamiehinään yhteisön oikeutta ja toimielimiä koskevan kansallisen koordinoinnin pääjohtaja Alberto José Navarro González ja ulkoasiainministeriön yhteisön oikeuteen liittyviä riita-asioita hoitavan osaston valtionasiamies Miguel Bravo-Ferrer Delgado,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiainsihteeri Philippe Martinet ja saman osaston apulaisosastopäällikkö Catherine de Salins,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Stephen Braviner, Treasury Solicitor's Department, avustajanaan barrister Daniel Bethlehem,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Marie-José Jonczy ja oikeudellisen yksikön virkamies Enrico Traversa,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Reinhard Gebhardin, edustajanaan asianajaja Massimo Burghignoli, Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milanon, edustajanaan Bruno Nascimbene, Kreikan hallituksen, asiamiehinään Evi Skandalou ja Stamatina Vodina, Espanjan hallituksen, asiamiehenään Miguel Bravo-Ferrer Delgado, Ranskan hallituksen, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston päällikkö Marc Perrin de Brichambaut ja Philippe Martinet, Italian hallituksen, asiamiehenään valtionasiamies Pier Giorgio Ferri, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään Stephen Braviner ja avustajanaan Daniel Bethlehem, sekä Euroopan yhteisöjen komission, asiamiehinään Marie-José Jonczy ja Enrico Traversa, esittämät suulliset huomautukset 10.5.1995 pidetyssä käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.6.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Consiglio Nazionale Forense on 16.12.1993 tekemällään ja yhteisöjen tuomioistuimeen 8.2.1994 saapuneella päätöksellä esittänyt EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti kaksi ennakkoratkaisukysymystä asianajajien palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamisesta 22 päivänä maaliskuuta 1977 annetun neuvoston direktiivin 77/249/ETY (EYVL L 78, s. 17) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milanon (jäljempänä Milanon asianajajayhteisön hallitus) Gebhardia vastaan vireille panemassa kurinpitomenettelyssä, jossa Gebhardin väitettiin jättäneen täyttämättä asianajajina toimivien Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden kansalaisten palvelujen tarjoamisen vapaudesta 9.2.1982 annetun lain nro 31 (GURI, 12.2.1982, nro 42) mukaiset velvollisuutensa, koska hän oli harjoittanut Italiassa luonteeltaan pysyvää ammattitoimintaa perustamassaan asianajotoimistossa ja käyttänyt nimikettä *avvocato*.

3 Esitetyistä asiakirjoista ja yhteisöjen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin kysymyksiin vastauksena saaduista tiedoista ilmenee, että saksalainen Gebhard on saanut oikeuden harjoittaa *Rechtsanwalt*in ammattia Saksassa 3.8.1977 alkaen. Hän on Stuttgartin asianajajayhteisön jäsen ja avustajana eräässä asianajotoimistossa (*Bürogemeinschaft*) Stuttgartissa; hänellä ei ole omaa toimistoa tässä valtiossa.

4 Gebhard on asunut maaliskuusta 1978 alkaen Italiassa, ja hän asuu siellä italialaisen vaimonsa ja heidän kolmen lapsensa kanssa. Gebhard on tuloistaan yleisesti verovelvollinen Italiassa, koska se on hänen asuinpaikkansa.

5 Gebhard on harjoittanut asianajotoimintaa Italiassa 1.3.1978 alkaen aluksi avustajana (*con un rapporto di libera collaborazione*) milanolaisessa asianajotoimintaa harjoittavassa yhtymässä ja sitten saman yhtymän osakkaana (*associato*). Häntä ei ole moitittu minkään hänen tässä asianajotoimistossa harjoittamansa toiminnan vuoksi.

6 Gebhard perusti 30.7.1989 oman toimiston Milanoon, jossa italialaiset *avvocati* ja *procuratori* ovat olleet hänen kanssaan yhteistyössä. Gebhard on ilmoittanut vas-

tauksena yhteisöjen tuomioistuimen hänelle esittämään kirjalliseen kysymykseen, että hän antoi mainituille asianajajille hoidettaviksi italialaisten asiakkaitten sellaiset yksittäiset toimeksiannot, jotka koskivat tuomioistuimissa Italiassa suoritettavaa asioiden hoitoa.

7 Gebhard on ilmoittanut harjoittavansa Italiassa ennen kaikkea muuta kuin tuomioistuimessa tapahtuvaa saksankielisten henkilöiden avustamiseen ja edustamiseen liittyvää toimintaa (tämä vastaa 65 prosenttia hänen liikevaihdostaan) sekä italiankielisten henkilöiden edustamiseen liittyvää toimintaa Saksassa ja Itävallassa (tämä vastaa 30 prosenttia hänen liikevaihdostaan). Loput viisi prosenttia koskevat sellaisten italialaisten asianajajien avustamista, joiden asiakkailla oli Saksan oikeuteen liittyviä ongelmia.

8 Tietyt italialaiset asianajajat, muun muassa ne italialaiset *avvocati*, jotka olivat osakkaita samassa asianajotoimintaa harjoittavassa yhtymässä kuin Gebhard vuoteen 1989 saakka, valittivat Milanon asianajajayhteisön hallitukselle. He väittivät Gebhardin käyttäneen *avvocato*-nimikettä ammatillisissa kirjelomakkeissaan ja esiintyneen suoraan *avvocato*-nimikkeellä Preturassa ja Tribunale di Milanossa sekä harjoittaneen ammattitoimintaansa "Studio legale Gebhard" -toimistostaan käsin.

9 Kiellettyään Gebhardia käyttämästä *avvocato*-nimikettä Milanon asianajajayhteisön hallitus päätti 19.9.1991 aloittaa kurinpitomenettelyn häntä vastaan väittäen hänen jättäneen täyttämättä lakiin nro 31/82 perustuvat velvollisuutensa, koska hän oli harjoittanut Italiassa luonteeltaan pysyvää ammattitoimintaa omasta toimistostaan käsin ja käyttänyt *avvocato*-nimikettä.

10 Gebhard teki 14.10.1991 hakemuksen Milanon asianajajayhteisön hallitukselle siitä, että hänet merkittäisiin asianajajaluetteloon. Tämä hakemus perustui vähintään kolmivuotisesta ammatillisesta korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä 21 päivänä joulukuuta 1988

annettuun neuvoston direktiiviin 89/48/ETY (EYVL 1989 L 19, s. 16) ja hänen yli kymmenen vuoden pituiseen ammatilliseen kokemukseensa Italiassa. Vaikuttaa siltä, ettei asianajajayhteisön hallitus ole tehnyt muodollista päätöstä tästä hakemuksesta.

11 Kurinpitomenettely, joka aloitettiin 19.9.1991, päättyi 30.11.1992 tehtyyn päätökseen, jossa Milanon asianajajayhteisön hallitus määräsi rangaistuksena Gebhardille kuuden kuukauden ajaksi kiellon harjoittaa ammattia (*sospensione dell'esercizio dell'attività professionale*).

12 Gebhard valitti päätöksestä Consiglio Nazionale Forenseen täsmentäen, että hänen valituksensa koski samalla sitä implisiittistä päätöstä, jolla hänen asianajajaluetteloon merkityksi tulemista koskeva hakemuksensa oli hiljaisesti hylätty. Hän väitti tässä valituksessa erityisesti, että hänellä on direktiivin 77/249 mukaan oikeus harjoittaa ammattitoimintaa Milanon toimistostaan käsin.

13 Direktiiviä 77/249 sovelletaan sellaiseen asianajotoimintaan, jota harjoitetaan tarjoamalla palveluja. Sen mukaan palveluja tarjoavan asianajajan on käytettävä ammattinimikettään ilmaistuna sen jäsenvaltion, josta hän tulee, kielellä tai jollakin sen kielistä viittauksin siihen ammatilliseen järjestöön, johon hän kuuluu, tai siihen tuomioistuimeen, jossa hän tuon valtion lakien mukaan saa toimia (3 artikla).

14 Tässä direktiivissä tehdään selvä ero toisaalta asiakkaan edustamiseen oikeudenkäynnissä tai viranomaisessa liittyvän toiminnan ja toisaalta kaiken muun toiminnan välillä.

15 Asiakkaan edustamiseen oikeudenkäynnissä tai viranomaisessa liittyvää toimintaa harjoittavan asianajajan on noudatettava vastaanottavan jäsenvaltion ammatillisia menettelytapasääntöjä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta velvollisuuksia, joita

hänellä on siinä valtiossa, josta hän tulee (4 artiklan 2 kohta). Kaikkea muuta toimintaa harjoittavaan asianajajaan sovelletaan niitä edellytyksiä ja ammatillisia menettelytapasääntöjä, joita noudatetaan siinä jäsenvaltiossa, josta hän tulee, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kaikkien niiden sääntöjen noudattamista, jotka koskevat tätä ammattia vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ja etenkin niitä, jotka koskevat asianajajan toiminnan soveltumattomuutta muuhun tuossa valtiossa harjoitettavaan toimintaan, salassapitovelvollisuutta, suhteita muihin asianajajiin, kieltoa edustaa asianosaisia, joiden edut ovat keskenään ristiriidassa, ja julkisuutta (4 artiklan 4 kohta).

16 Direktiivin 77/249 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa: "Asiakkaan edustamiseen oikeudenkäynnissä tai viranomaisessa liittyvää toimintaa harjoitetaan kussakin vastaanottavassa jäsenvaltiossa noudattaen siellä sijoittautuneita asianajajia koskevia ehtoja, lukuun ottamatta vaatimuksia asumisesta tai ammatilliseen järjestöön kuulumisesta siellä."

17 Direktiivi 77/249 on pantu täytäntöön Italiassa lailla nro 31/82, jonka 2 pykälässä säädetään seuraavaa:

"(Jäsenvaltion kansalainen, jolla on oikeus harjoittaa asianajotoimintaa siinä valtiossa, josta hän tulee) saa harjoittaa tässä osastossa säädettyjen yksityiskohtaisten säännösten mukaisesti tilapäisesti (*con carattere di temporaneità*) asianajotoimintaa oikeudenkäynnissä ja muuten.

Harjoitettaessa edellisessä momentissa tarkoitettua ammattitoimintaa asianajotoimistoa taikka pääasiallista tai toissijaista toimipaikkaa ei saa perustaa Italian tasavallan alueelle."

18 Tällaisessa tilanteessa Consiglio Nazionale Forense lykkäsi asian käsittelyä ja pyysi yhteisöjen tuomioistuinta antamaan ennakkoratkaisun

"a) siitä kysymyksestä, onko asianajajina toimivien Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden kansalaisten palvelujen tarjoamisen vapaudesta 9.2.1982 annetun lain nro 31 (22.3.1977 annetun ETY:n direktiivin täytäntöönpanoa koskeva laki) 2 pykälä sopusoinnussa edellä mainitussa direktiivissä säädettyjen säännösten kanssa, koska sen mukaan asianajotoimistoa ei saa perustaa pääasiallisena tai toissijaisena toimipaikkana Italian tasavallan alueelle, ottaen huomioon, että direktiivissä ei viitata millään tavalla sellaiseen mahdollisuuteen, että asianajotoimiston perustamista voitaisiin pitää ilmauksena siitä, että asianomainen asianajaja haluaa harjoittaa pysyvää toimintaa tilapäisen tai satunnaisen toiminnan sijasta;

b) siitä kysymyksestä, joka koskee niitä perusteita — nämä liittyvät edellä mainitussa direktiivissä määritellyn järjestelmän mukaisesti toimivan asianajajan tarjoamien palvelujen kestoon tai määrään —, joilla tämän toiminnan tilapäisyyttä arvioidaan."

19 Ennakkoratkaisukysymysten sanamuodon huomioon ottaen on muistutettava, ettei yhteisöjen tuomioistuimella vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ole toimivaltaa lausua kansallisen toimenpiteen yhdenmukaisuudesta yhteisön oikeuden kanssa. Se on kuitenkin toimivaltainen esittämään kansalliselle tuomioistuimelle yhteisön oikeuteen kuuluvat tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa kansallista tuomioistuinta sen arvioidessa tätä yhdenmukaisuutta sen käsiteltäväksi saatetussa asiassa (ks. erityisesti asiassa C-63/94, Belgapom, 11.8.1995 annettu tuomio, 7 kohta, Kok. 1995, s. I-2467).

20 On syytä aluksi todeta, että sellaiseen yhteisön kansalaiseen, joka siirtyy toiseen yhteisön jäsenvaltioon harjoittaakseen siellä taloudellista toimintaa, sovelletaan

perustamissopimuksen työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, sijoittautumisoikeutta tai palveluja koskevien lukujen määräyksiä, jotka ovat toisensa poissulkevia.

21 Työntekijöitä koskevalla luvulla ei ole merkitystä esillä olevassa asiassa ja se voidaan jättää heti syrjään tutkittaessa esitettyjä kysymyksiä, jotka koskevat ennen kaikkea käsitteitä "sijoittautuminen" ja "palvelujen tarjoaminen".

22 Tämän jälkeen on syytä todeta, että palveluja koskevan luvun määräykset ovat toissijaisia sijoittautumisoikeutta koskevan luvun määräyksiin nähden, koska ensinnäkin 59 artiklan ensimmäisen kohdan sanamuoto edellyttää, että kyseisten palvelujen tarjoaja ja vastaanottaja ovat "sijoittautuneet" kahteen eri jäsenvaltioon ja toiseksi koska 60 artiklan ensimmäisessä kohdassa täsmennetään, että palveluja koskevia määräyksiä sovelletaan ainoastaan, jos sijoittautumisoikeutta koskevia määräyksiä ei sovelleta. On siis tarpeen tutkia käsitteen "sijoittautuminen" soveltamisalaa.

23 Perustamissopimuksen 52—58 artiklan mukainen sijoittautumisoikeus tunnustetaan sekä 58 artiklassa tarkoitetuille oikeushenkilöille että sellaisille luonnollisille henkilöille, jotka ovat yhteisön jäsenvaltion kansalaisia. Siihen kuuluu, ellei määrätyistä poikkeuksista ja edellytyksistä muuta johdu, oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa jokaisen muun jäsenvaltion alueella kaikenlaista itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä, samoin kuin oikeus perustaa kauppaedustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä.

24 Henkilö voi näin ollen sijoittautua perustamissopimuksessa tarkoitetulla tavalla useampaan jäsenvaltioon, ja näin erityisesti yhtiöiden osalta perustamalla kauppa-

edustajan liikkeitä, sivuliikkeitä ja tytäryhtiöitä (52 artikla) sekä, kuten yhteisöjen tuomioistuin on katsonut itsenäisten ammatinharjoittajien osalta, perustamalla toisen ammatillisen kotipaikan (ks. asia 107/83, Klopp, tuomio 12.7.1984, Kok. 1984, s. 2971, 19 kohta).

25 Perustamissopimuksessa tarkoitettu sijoittautumisen käsite on siten hyvin laaja ja se merkitsee yhteisön kansalaisen mahdollisuutta osallistua pysyvästi ja jatkuvasti muun kuin sen jäsenvaltion taloudelliseen elämään, josta hän on peräisin, ja hyötyä tästä osallistumisesta edistäen näin itsenäisten ammattien harjoittamisen alalla taloudellista ja sosiaalista vuorovaikutusta yhteisössä (ks. tältä osin asia 2/74, Reyners, tuomio 21.6.1974, Kok. 1974, s. 631, 21 kohta).

26 Sitä vastoin sen tilanteen varalta, että palvelujen tarjoaja siirtyy toiseen jäsenvaltioon, perustamissopimuksen palveluja koskevissa määräyksissä ja erityisesti sen 60 artiklan kolmannessa kohdassa määrätään, että palvelujen tarjoaja harjoittaa siellä toimintaansa tilapäisesti.

27 Kuten julkisasiamies on todennut, kyseisen toiminnan tilapäisyyttä on arvioitava sen keston lisäksi myös sen määrän, toistuvuuden ja jatkuvuuden perusteella. Palvelujen tarjoamisen tilapäisyys ei välttämättä sulje pois perustamissopimuksessa tarkoitetun palvelujen tarjoajan mahdollisuutta luoda itselleen tiettyjä toimintaedellytyksiä (myös hankkimalla käyttöönsä työhuoneen, vastaanottopaikan tai liikehuoneiston) palveluja vastaanottavaan jäsenvaltioon, jos nämä toimintaedellytykset ovat tarpeellisia kyseisten palvelujen tarjoamiseksi.

28 Tätä tilannetta ei saa kuitenkaan sekoittaa Gebhardin tilanteeseen; viimeksi mainittu on jäsenvaltion kansalainen ja harjoittaa pysyvästi ja jatkuvasti ammattitoi-

mintaa toisessa jäsenvaltiossa, jossa hänen toimintansa suuntautuu muun muassa viimeksi mainitun valtion kansalaisiin ammatillisesta kotipaikasta käsin. Tähän kansalaiseen on sovellettava sijoittautumisoikeutta koskevan luvun eikä palveluja koskevan luvun määräyksiä.

29 Milanon asianajajayhteisön hallitus on väittänyt, ettei sellaisen henkilön kuin Gebhardin voida katsoa "sijoittautuneen" perustamissopimuksessa tarkoitetulla tavalla jäsenvaltioon eli esillä olevassa asiassa Italiaan, ellei hän kuulu tässä valtiossa toimivaan ammatilliseen yhteisöön tai ainakin harjoita toimintaansa yhteistyössä tai yhdessä tähän yhteisöön kuuluvien henkilöiden kanssa.

30 Näitä perusteluja ei voida hyväksyä.

31 Sijoittautumisoikeuden säännökset koskevat oikeutta ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa taloudellista toimintaa (ks. erityisesti edellä mainitussa asiassa Reyners annettu tuomio, 46 ja 47 kohta). Itse asiassa ammatillisen yhteisön jäsenyys kuuluu niihin ehtoihin, joita sovelletaan silloin, kun henkilö ryhtyy harjoittamaan ja harjoittaa taloudellista toimintaa, eikä sitä voida näin ollen pitää jäsenvaltioon sijoittautumista määrittävänä seikkana.

32 Näin ollen jäsenvaltion kansalaisen mahdollisuutta käyttää sijoittautumisoikeuttaan on arvioitava, samoin kuin tämän oikeuden käyttämiselle asetettuja ehtoja, sen toiminnan perusteella, jota hän aikoo harjoittaa vastaanottavan jäsenvaltion alueella.

33 Perustamissopimuksen 52 artiklan toisen kohdan mukaan sijoittautumisvapautta käytetään niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia.

34 Sellaisessa tilanteessa, jossa kyseistä tiettyä toimintaa ei ole säännelty minkäänlaisin säännöksin vastaanottavassa valtiossa ja jossa tämän jäsenvaltion kansalaisella ei tarvitse olla minkäänlaista erityistä kelpoisuutta harjoittaakseen tätä toimintaa, kaikkien muiden jäsenvaltioiden kansalaisilla on oikeus sijoittautua ensiksi mainitun valtion alueelle ja harjoittaa siellä tätä samaa toimintaa.

35 Edellytykseksi oikeudelle ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa tiettyjä itsenäisiä ammatteja voidaan kuitenkin asettaa tiettyjen sellaisten lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten säännösten noudattaminen, jotka ovat perusteltuja yleisellä edulla, kuten esimerkiksi järjestäytymistä, kelpoisuutta, ammattietiikkaa, valvontaa ja vastuuta koskevien säännösten noudattaminen (ks. asia 71/76, Thieffry, tuomio 28.4.1977, Kok. 1977, s. 765, 12 kohta). Näissä säännöksissä voidaan erityisesti säätää, että tietyn ammatin harjoittaminen on tapauksen mukaan varattava sellaisille henkilöille, joilla on tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, tai sellaisille henkilöille, jotka kuuluvat ammatilliseen yhteisöön taikka tietyn kurinpito- tai valvontajärjestelmän piiriin. Mainituissa säännöksissä voidaan myös säätää ehtoja *avvocato*-nimikkeen kaltaisten ammattinimikkeiden käytölle.

36 Kun tietyn toiminnan harjoittamiseen ryhtymiselle tai harjoittamiselle on vastaanottavassa jäsenvaltiossa asetettu tällaisia ehtoja, toisen jäsenvaltion kansalaisen, joka aikoo harjoittaa tätä toimintaa, on periaatteessa noudatettava näitä ehtoja. Tämän vuoksi 57 artiklassa määrätään, että neuvosto antaa edellä mainitun direktiivin 89/48 kaltaisia direktiivejä, joiden tarkoituksena on toisaalta tutkintotodistusten, tutkintojen ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroinen tunnustaminen ja toisaalta itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhtymistä ja toimintaa itsenäisenä ammatinharjoittajana koskevien kansallisten säännösten yhteensovittaminen.

37 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan sellaisten kansallisten toimenpiteiden, jotka voivat haitata perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttämistä tai tehdä näiden vapauksien käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, on kuitenkin täytettävä neljä edellytystä: niitä on sovellettava ilman syrjintää,

niitä on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, niiden on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen, eivätkä ne saa puuttua perusvapauteen enempää kuin mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi (ks. asiassa C-19/92, Kraus, 31.3.1993 annettu tuomio, Kok. 1993, s. I-1663, 32 kohta).

38 Soveltaessaan kansallisia säännöksiään jäsenvaltiot eivät voi myöskään jättää ottamasta huomioon niitä tietoja ja kelpoisuuksia, joita asianomainen on jo toisessa jäsenvaltiossa hankkinut (ks. asia C-340/89, Vlassopoulou, tuomio 7.5.1991, Kok. 1991, s. I-2357, 15 kohta). Niiden on näin ollen otettava huomioon tutkintotodistusten vastaavuus (ks. edellä mainitussa asiassa Thieffry annettu tuomio, 19 ja 27 kohta) ja tarvittaessa vertailtava niiden kansallisissa säännöksissä vaadittuja tietoja ja kelpoisuutta asianomaisen tietoihin ja kelpoisuuteen (ks. edellä mainitussa asiassa Vlassopoulou annettu tuomio, 16 kohta).

39 Edellä esitetyn perusteella on syytä vastata Consiglio Nazionale Forensen esittämiin kysymyksiin siten, että

— EY:n perustamissopimuksen 60 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitettua palvelujen tarjoamisen tilapäisyyttä on arvioitava toiminnan keston, määrän, toistuvuuden ja jatkuvuuden perusteella;

— perustamissopimuksessa tarkoitettu palvelujen tarjoaja voi luoda itselleen toimintaedellytykset palveluja vastaanottavaan jäsenvaltioon, jos ne ovat tarpeellisia näiden palvelujen tarjoamiseksi;

— sellaiseen jäsenvaltion kansalaiseen, joka harjoittaa pysyvästi ja jatkuvasti ammattitoimintaa toisessa jäsenvaltiossa, jossa hänen toimintansa suuntautuu muun muassa viimeksi mainitun valtion kansalaisiin ammatillisesta kotipaikasta käsin, sovelletaan sijoittautumisoikeutta koskevan luvun eikä palveluja koskevan luvun määräyksiä;

— jäsenvaltion kansalaisen mahdollisuutta käyttää sijoittautumisoikeuttaan on arvioitava, samoin kuin tämän oikeuden käyttämiselle asetettuja ehtoja, sen toiminnan perusteella, jota hän aikoo harjoittaa vastaanottavan jäsenvaltion alueella;

— silloin kun tiettyä toimintaa ei ole säännelty minkäänlaisin säännöksin vastaanottavassa valtiossa, kaikkien muiden jäsenvaltioiden kansalaisilla on oikeus sijoittautua ensiksi mainitun valtion alueelle ja harjoittaa siellä tätä toimintaa. Sitä vastoin, kun tietyn toiminnan harjoittamiseen ryhtymiselle tai harjoittamiselle on vastaanottavassa jäsenvaltiossa asetettu tiettyjä ehtoja, toisen jäsenvaltion kansalaisen, joka aikoo harjoittaa tätä toimintaa, on periaatteessa noudatettava näitä ehtoja;

— sellaisten kansallisten toimenpiteiden, jotka voivat haitata perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttämistä tai tehdä näiden vapauksien käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, on kuitenkin täytettävä neljä edellytystä: niitä on sovellettava ilman syrjintää, niitä on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, niiden on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen, eivätkä ne saa puuttua perusvapauteen enempää kuin mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi;

— jäsenvaltioiden on myös otettava huomioon tutkintotodistusten vastaavuus ja tarvittaessa vertailtava niiden kansallisissa säännöksissä vaadittuja tietoja ja kelpoisuutta asianomaisen tietoihin ja kelpoisuuteen.

Oikeudenkäyntikulut

40 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian, Kreikan, Espanjan, Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Consiglio Nazionale Forensen 16.12.1993 esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **EY:n perustamissopimuksen 60 artiklan kolmannessa kohdassa tarkoitettua palvelujen tarjoamisen tilapäisyyttä on arvioitava toiminnan keston, määrän, toistuvuuden ja jatkuvuuden perusteella.**

2) **Perustamissopimuksessa tarkoitettu palvelujen tarjoaja voi luoda itselleen toimintaedellytykset palveluja vastaanottavaan jäsenvaltioon, jos ne ovat tarpeellisia näiden palvelujen tarjoamiseksi.**

3) **Sellaiseen jäsenvaltion kansalaiseen, joka harjoittaa pysyvästi ja jatkuvasti ammattitoimintaa toisessa jäsenvaltiossa, jossa hänen toimintansa suuntautuu muun muassa viimeksi mainitun valtion kansalaisiin ammatillisesta kotipaikasta käsin, sovelletaan sijoittautumisoikeutta koskevan luvun eikä palveluja koskevan luvun määräyksiä.**

4) **Jäsenvaltion kansalaisen mahdollisuutta käyttää sijoittautumisoikeuttaan on arvioitava, samoin kuin tämän oikeuden käyttämiselle asetettuja ehtoja, sen toiminnan perusteella, jota hän aikoo harjoittaa vastaanottavan jäsenvaltion alueella.**

5) **Silloin kun tiettyä toimintaa ei ole säännelty minkäänlaisin säännöksin vastaanottavassa valtiossa, kaikkien muiden jäsenvaltioiden kansalaisilla on**

oikeus sijoittautua ensiksi mainitun valtion alueelle ja harjoittaa siellä tätä toimintaa. Sitä vastoin, kun tietyn toiminnan harjoittamiseen ryhtymiselle tai harjoittamiselle on vastaanottavassa jäsenvaltiossa asetettu tiettyjä ehtoja, toisen jäsenvaltion kansalaisen, joka aikoo harjoittaa tätä toimintaa, on periaatteessa noudatettava näitä ehtoja.

6) Sellaisten kansallisten toimenpiteiden, jotka voivat haitata perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttämistä tai tehdä näiden vapauksien käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, on täytettävä neljä edellytystä: niitä on sovellettava ilman syrjintää, niitä on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä, niiden on oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen, eivätkä ne saa puuttua perusvapauteen enempää kuin mikä on tarpeen tämän päämäärän saavuttamiseksi.

7) Jäsenvaltioiden on otettava huomioon tutkintotodistusten vastaavuus ja tarvittaessa vertailtava niiden kansallisissa säännöksissä vaadittuja tietoja ja kelpoisuutta asianomaisen tietoihin ja kelpoisuuteen.

Rodríguez Iglesias Kakouris Edward Hirsch

Mancini Schockweiler Moitinho de Almeida

Kapteyn Gulmann Murray

Jann Ragnemalm Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä marraskuuta 1995.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti